

ПРОБЛЕМИ НОРМАТИВНО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВОЛОНТЕРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

Метою статті є аналіз нормативно-правового забезпечення волонтерської діяльності в Україні. У статті проаналізовано недоліки діючого Закону України "Про волонтерську діяльність".

Ключові слова: нормативно-правове забезпечення, волонтер, волонтерська діяльність.

Постановка проблеми. Для України, як і для всього світу, волонтерство є актуальним і важливим з цілої низки причин. По-перше, як свідчить багаторічний досвід використання праці волонтерів, це ефективний спосіб вирішувати складні проблеми окремої людини, суспільства та довкілля, які часто виникають на ґрунті недостатньої турботи про суспільне благо. По-друге, волонтерство приносить у соціальну сферу нові, як правило, творчі та сміливі ідеї щодо вирішення найгостріших і найскладніших проблем. Тому саме завдяки йому безвихідні, на перший погляд, ситуації знаходять своє вирішення. По-третє, волонтерство – це спосіб, за допомогою якого кожний представник суспільства може брати участь у покращенні якості життя. По-четверте, це механізм, за допомогою якого люди можуть прямо адресувати свої проблеми тим, хто здатний їх вирішити.

Нині соціальні пріоритети в Україні визначені як провідні напрями державної політики. Для вирішення соціальних проблем залучаються різні соціальні інституції та неурядові організації, створюється та функціонує розгалужена система різноманітних соціальних служб. Однак лишається актуальною проблема недостатньої кількості людських ресурсів для вирішення таких соціальних проблем як-то: профілактика наркотичної залежності, ВІЛ/СНІДу та ризикованої поведінки молоді, соціальна реабілітація дітей з особливими потребами, ресоціалізація осіб, які повернулися з місць позбавлення волі, соціальний супровід прийомних сімей тощо. Саме тому останнім часом в Україні активно стимулюється благодійна діяльність та розвивається волонтерський рух.

Наразі волонтери є невноправними суб'єктами соціальної та соціально-педагогічної роботи.

Окремі аспекти діяльності волонтерів розкриті в працях вітчизняних науковців. Так, у роботах І. Зверсової, Г. Лактіонової, С. Савченка, С. Харченка обґрунтовано роль волонтерства як складової соціально-педагогічної роботи з молоддю. У дослідженнях О. Безпалько, Р. Вайноли, Н. Заверико, А. Капської, В. Петровича розкрито технології залучення та підготовки молоді до волонтерської діяльності. Особливості роботи волонтерів у центрах соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді висвітлено у роботах О. Кузьменка, Н. Романової, С. Толстоухової. Як складову соціально-педагогічної діяльності молодіжних організацій обґрунтовано волонтерство в працях Ю. Поліщука. Технологію організації волонтерської роботи майбутніх соціальних педагогів в умовах вищого навчального закладу досліджувала З. Богдаренко. Питання менеджменту волонтерів вивчали Т. Журавель, Т. Спіріна, Н. Тимошенко.

Метою статті є аналіз нормативно-правового забезпечення волонтерської діяльності в Україні.

Результати теоретичного аналізу. Хоча офіційної статистики щодо кількості волонтерів в Україні немає, однак фахівці соціальних служб та громадських організацій підкреслюють зростання їхньої чисельності протягом 2011-2012 років.

Так, за даними світового рейтингу благодійності (World Giving Index) Україна у 2010 році займала 150 місце, а у 2011 році – 105 місце з показниками: 11 % благодійних пожертвувань (8 % – 2010 р.), 30% волонтерської роботи (5% – 2010 р.), 37% допомоги нужденним (28 % – 2010 р.). Таким чином, зростання української благодійності обумовлене, в основному, збільшенням числа людей, залученими у волонтерську діяльність [4].

2011 рік – був проголошений Європейським роком волонтерства, відповідно, в Україні було проведено кілька заходів міжнародного та національного масштабу (III Міжнародна конференція УФБ "Волонтерство – шлях до благодійності для кожного", Міжнародна конференція "Корпоративне волонтерство: 3D", Конкурс на кращу програму з корпоративного волонтерства, Всеукраїнський круглий стіл "Закон України "Про волонтерську діяльність": сприяння розвитку чи створення перепон?" ВГЦ "Волонтер" та ВМГО "Соціальна ініціатива" тощо), які популяризували волонтерську діяльність, актуалізували важливість вирішення проблем у організації волонтерської діяльності [2].

Крім того, підготовка України і проведення першості Європи з футболу безсумнівно вплинула на цей показник, оскільки молоді люди активно залучалися протягом 2011 – 2012 рр. до роботи волонтерських груп приймаючих міст та УЄФА.

Роль волонтерства у соціальній сфері визнана на державному рівні, що знаходить своє підтвердження в окремих законодавчих документах, зокрема у законах України "Про волонтерську діяльність", "Про соціальну роботу з дітьми та молоддю", "Про соціальні послуги", в яких добровільна праця волонтерів визнається як необхідна та суспільно корисна [3].

В Україні існує необхідність внесення змін та доповнень до діючого Закону України "Про волонтерську діяльність" (19.04.2011 № 3236-VI) [1]. Цей закон створив ряд перепон у провадженні волонтерської діяльності, серед яких ключовими є такі: обмеження вікового цензу для фізичних осіб, які бажають займатися волонтерством, необхідність присвоєння юридичним особам статусу "волонтерської організації", обов'язковість соціального страхування волонтерів, неможливість неформального волонтерювання.

Прийнятий закон значно обмежив можливий вік для початку волонтерів (з 16 років – за письмовою згодою батьків (усиновлювачів) або піклувальника). Із прийняттям вікових обмежень волонтерів, унеможливується робота численних дитячих волонтерських груп, які пропагують здоровий спосіб життя методом "рівний-рівному", займаються історично-пошуковою роботою, допомагають одноліткам з інвалідністю тощо. Також, нині перебувають під загрозою зриву через відсутність чітких механізмів видачі віз та продовження терміну перебування волонтерів з країн ЄС в Україні проекти, які виконуються в Україні волонтерами Європейської волонтерської служби. Консульства України в країнах Європейського Союзу усно відмовляють у прийомі документів для отримання візи волонтерам Європейського Союзу на підставі ненадання запрошення від волонтерських організацій, зареєстрованих в Україні в установленому порядку. Статус "волонтерської організації" присвоюється (згідно чинного закону) спеціально створеним Центральним органом виконавчої влади у сфері волонтерської діяльності, який до середини 2012 року був не визначений.

Оскільки є проблеми з відкриттям віз та перебуванням волонтерів ЄС в Україні громадські організації ЄС відмовляються реалізовувати спільні проекти з українськими громадськими організаціями.

Наразі Україна стала єдиною з 7 країн регіону Східної Європи і Кавказу, в яку волонтери ЄС в рамках Європейської волонтерської служби не можуть бути запрошені громадськими організаціями довше ніж на 90 днів. Це суперечить статтям Порядку денного асоціації Україна – ЄС для підготовки та сприяння імплементації Угоди про асоціацію, який схвалений на засіданні Ради з питань співробітництва між Україною та ЄС 15.05.12 (п.п. "Освіта, навчання, молодь", п.7): збільшенні обмінів та співробітництва в сфері неформальної освіти для молоді та молодіжних робітників як засобу просування міжкультурного діалогу та підтримки громадянського суспільства, зокрема через програму "Молодь у дії" (2007-2013 рр.).

25 січня 2012 року указом Президента України (№ 32) з метою вироблення та координації державної політики в галузі громадянського суспільства було створено Координаційну раду з питань розвитку громадянського суспільства при Президенті України. Питання зміни Закону України "Про волонтерську діяльність" увійшло до Стратегії державної політики сприяння розвитку громадянського суспільства й плану першочергових заходів із її реалізації.

Протягом травня – листопада 2012 року Робочою групою з питань благодійності, волонтерства та громадянської освіти при Координаційній раді за участі понад 100 державних та громадських організацій України напрацьовано пропозиції щодо внесення змін та доповнень до Закону України "Про волонтерську діяльність". Напрацьований громадський варіант Пропозицій щодо внесення змін та доповнень до Закону України "Про волонтерську діяльність" у листопаді винесено на розгляд та схвалення Координаційною радою з питань розвитку громадянського суспільства при Президенті України. Робота над вдосконаленням чинного законодавства у галузі волонтерської діяльності триває.

Також у Плані першочергових заходів реалізації Стратегії державної політики сприяння розвитку громадянського суспільства зазначено необхідність розроблення державної цільової програми розвитку волонтерської діяльності, зокрема, стосовно: сприяння проведенню заходів національного значення, спрямованих на популяризацію волонтерського руху, визнання праці та суспільних досягнень волонтерів, проведення щорічного конкурсу "Волонтер року"; соціальної допомоги, соціальної підтримки, соціальної реабілітації, соціальної профілактики, охорони здоров'я, охорони навколишнього природного середовища, збереження культурної спадщини [5].

Висновки. Здійснення цих та ряду інших конкретних заходів стане важливим у розвитку волонтерського руху в країні, сприятимуть доступності волонтерства для кожного громадянина держави незалежно від віку, статі, релігійних та політичних переконань, забезпечення прозорості та розширення напрямів волонтерської діяльності в державних, громадських та релігійних організаціях. А молоді люди матимуть ще більше можливостей для реалізації власних соціальних ініціатив, які сприятимуть не лише популяризації волонтерства та зростанню їхньої соціальної активності, а, в першу чергу, покращать якість життя членів місцевих громад.

Використані джерела

1. Закон України "Про волонтерську діяльність" від 19.04.2011 № 3236-VI [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/3236-17>
2. Лях Т. Л. Менеджмент волонтерських груп від А до Я : навч.-метод. посібник / За ред. Т. Л. Лях ; авт.-кол. : З. П. Бондаренко, Т. В. Журавель, Т. Л. Лях та ін. – К. : Версо-04, 2012. – 288 с.
3. Лях Т.Л. Методика організації волонтерських груп : Навч. посіб. / Т. Л. Лях. – К. : Київськ. ун-т імені Бориса Грінченка, 2010. – 160 с.
4. Мировой рейтинг благотворительности 2011 : глобальные тенденции благотворительности / Charities Aid Foundation [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://philanthropy.ru/wp-content/uploads/2011/12/World_Giving_Index_2011_rus2.pdf
5. План першочергових заходів щодо реалізації Стратегії державної політики сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні [Електронний ресурс] / Указ Президента України від 24 березня 2012 року № 212/2012. – Режим доступу : <http://www.president.gov.ua/documents/14621.html>

Lyakh T.

CHALLENGES REGULATORY FRAMEWORK VOLUNTEERING IN UKRAINE

The article provides analysis of the legal environment of volunteering in Ukraine and presents the gaps in current Law of Ukraine "On volunteering"

Key words: regulatory support, volunteer, volunteering.

Стаття надійшла до редакції 3.10.2012